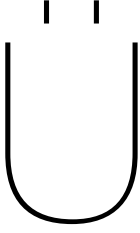

Türkiye'nin bilim ve yayın politikası var mı?

Prof. Dr. İbrahim Ortaş

1960 yılında doğan İbrahim Ortaş, 1985 yılında Çukurova Üniversitesi'nden mezun oldu. 1994'te İngiltere'deki Reading Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. 30'u aşkın ülkede bilimsel toplantılara katılan Dr. Ortaş'ın tarım, bitkiler, besleme ve eğitim konularında yayımlanmış 400'ü aşkın makalesi bulunmaktadır.

üniversite kelimesi evrensellikten gelmekte olup ileri düzeyde eğitimin ve araştırmanın yapıldığı üniversitelerde, sınırların dışına taşan ölçüde nitelikli eğitim ve bilim üretimi yapılmaktadır.

Üniversitelerin asıl görevi; bilgiyi sorgulamak, üretmek, bilginin sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlamak, eğitim-öğretimle bilgi dönüşümleri sağlamak ve bilgi edinmenin paylaşımı ve bilginin toplumun sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak olarak belirtilebilir.

Günümüzde üniversitenin önemi, bilim ve teknolojinin hayatın her alanında kendisini hissettirmesi, evrensel boyuta bircik ölçü olmuştur. Bu bağlamda ülkemizde üniversite öğrenimi almak ve bu yolla

iş sahibi olup iyi bir gelecek kurmak, fakirinden zenginine yüksek bir ilgi görür olmuştur. "Üniversite nedir, üniversitede ölçü nedir?" soruları günümüzde sık sorulmakta ve ülkelerin neredeyse temel sorunu ve prestij konumu haline gelmiştir.

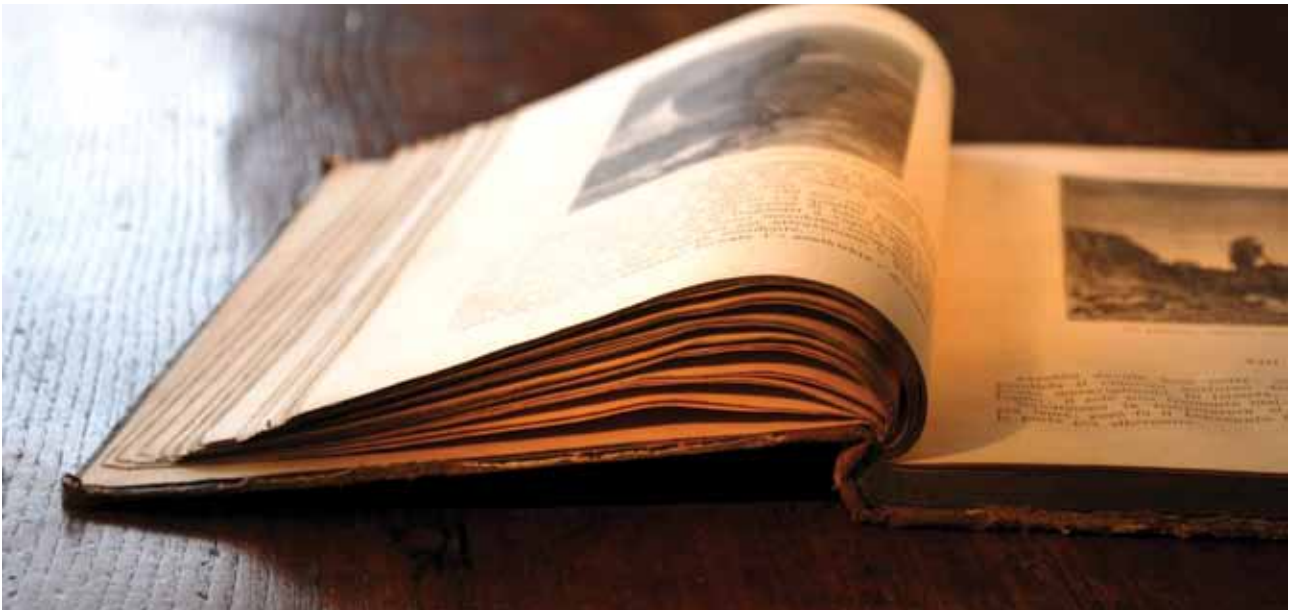
Üniversitede ölçütlerimiz neler?

Buradaki amacım polemik yapmak değil. "Türkiye'de bilim yapılıyor mu?" sorusunu hatırlatmak istiyorum. Bilim, felsefe ve sanat yapılıp yapılmadığını görebilmemiz için her şeyden önce ölçütlerimizin olması uygun olacaktır. Bu ölçütler arasında ilk aklıma gelenler şunlardır:

- Yayın sayısı
- Yayınlara atfı sayısı
- Yayınlara teknolojiye dönüşmesi

- Patent sayısı
- Yetiştirilen öğrenci sayısı
- Bilim kişilerinin toplumu aydınlatma düzeyi
- Yayımlanan kitap ve diğer yayınlar toplamı
- Düzenlenen konferanslar vb. etkinlikler düzeyi
- Yetiştirdiği öğrencilerin uluslararası alanda iş bulma şansı
- Bilimsel buluşların ve araştırmalarla toplumsal sorunların çözülmesi ve kalkınma arasındaki ilişki

Bu ölçütler açısından; Türkiye'nin en iyi öğrencilerin tercih ettiği üniversiteler olma özelliği taşıyan, kadro açısından avantajlı konumda olan, tarihi olarak

Türkiye'nin 1990 sonrası yakaladığı bilimsel makale üretim hızı, 2005 sonrası 18-20. sıralarda devam etmektedir (8). Türkiye ile benzer nüfusa sahip yaklaşık 80 milyon nüfuslu Almanya 2005 yılında 257 bin araştırmacıya sahipken, aynı dönemde tam zamanlı araştırmacı sayısı Türkiye'de ise 25 bin civarındadır. Aynı dönemde Almanya'da AR-GE harcamaları 56 milyar dolar iken bu rakam Türkiye'de 2.6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

daha eskiler arasında yer alan, TÜBİTAK ve DPT kaynaklarının önemli kısmını kullanmak gibi "taşraya" göre daha şanslı konumda bulunan Ankara, İstanbul ve İzmir'deki üniversitelerimizin bile; yetiştirdiği insan kaynağı, ürettiği proje ve yarattığı katkı payı açısından sorgulanması gerekiyor.

Türkiye bilim ve teknolojiye ne denli önem vermektedir?

Türkiye'nin, bilim ve teknoloji üretmesi için Ar-Ge çalışmalarına verdiği maddi desteği artırması gerekiyor. Türkiye'nin yayın yapabilmesi ve yaptığı yayın üzerinde kendi ekonomisini güçlendirmesi ve hak ettiği yere kavuşması için AR-Ge'ye önem verilmelidir. Bilim ve teknolojiye gelişme ile ancak kişi başına düşen geliri AB ülkelerinin seviyesine getirmenin yolu sağlanabilir. Bilgi ve teknoloji üretmek için Ar-Ge'ye ayrılan pay AB ülkeleri düzeyine çıkarılırsa toplumun refahı da aynı oranda artacaktır. Türkiye'nin milli gelirinden Ar-Ge'ye 2002-2003 yıllarında ayırdığı pay, yüzde 0.67 idi. AB ülkelerinde bu oran yüzde 2'yi buluyordu. 2010 hedefleri ise bu oranın yüzde 3'e çıkarılması yönünde idi. Türkiye, Avrupa Birliği görüşmelerinde 2010 yılında Ar-Ge'ye ayıracağı payı yüzde 2'lere çıkaracağına söz verdi. Ancak 2010 yılı itibarı ile ülkemizde halen AR-Ge payı yüzde 0.90 düzeyine bile gelmedi (1).

Türkiye'nin GSMH'sinin 410 milyar dolar

olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bilim ve teknoloji konusundaki Ar-Ge faaliyetlerine ayrılması gereken yüzde 2'lik pay, 8,2 milyar doları buluyor. Geçen 4,5 yılda ciddi kaynaklar ayrılmasına rağmen Ar-Ge'ye ayrılan pay yüzde 1'i bile bulmadı (1). Bu, işin bir sisteme bağlı olmamasından ve bu işle ilgili bir siyasi desteğin sağlandığı otoritenin bulunmamasından kaynaklanıyor olabilir. Bu bağlamda "Bilim ve Teknoloji Bakanlığı"nın kurulması anlamlı olacaktır. Ülkemizde bilim ve teknoloji konusundaki Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi noktasında yetkili kurum TÜBİTAK'tır. Ancak kurumun Başbakanlık tarafından sağlanan bütçe ile yönetilmesi ve her yönü ile özerk yapısının oluşturulmaması, istenen oranda bilimsel atak yapmasına engel olmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan 2005 yılı 'Avrupa Yenilik Karnesi' (European Innovation Scoreboard) raporunda belirtildiği üzere, ülkemizin bilimsel ve teknolojik etkinlik açısından üst seviyedeki ülkeler grubuna yetişebilmesi için 50 yıllık bir sürenin bile yeterli olamayacağı ve aradaki farkın giderek açılmakta olduğu gerçeği önümüzde duruyor.

Türkiye eğer geleceğe yönelik olarak bilim ve teknolojiye bir ilerleme sağlayacaksa son yılların birkaç başarılı ülke örneğini dikkate alabilir. Bu ülkelerin başında İrlanda, Finlandiya ve Güney Kore gelmektedir. "Finlandiya 90'lı yıllarda GSMH'si düşük bir tarım-orman eksenli ekonomik ülkediydi. Sonra Ar-Ge'ye önemli kaynaklar ayırdı ve GSMH'sini yükseltti. Şu anda bu ülke

de kişi başına düşen milli gelir 40 bin doları buluyor. İrlanda da 90'lı yıllarda tarım ülkesiyken kaynaklarının çoğunluğunu eğitime ayırdı ve şu anda kişi başına düşen geliri 52 bin dolar düzeyine çıkmış bulunuyor. Yine Güney Kore de, benzer şekilde günümüzde Ar-Ge çalışmalarına önemli katkı yapan ve karşılığını da alan bir ülkedir (2).

Türkiye'nin dünya bilimine verdiği önem yönünden yeri nedir?

Dünyada birçok kuruluş bilimsel gelişmeleri izlemektedir. Dünyanın bugün biricik gücü yetişmiş insan gücü ve insanın yarattığı bilimsel ürettir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), son yıllarda dünyadaki bilimsel çalışmaları mercek altına almaktadır. UNESCO yayımladığı 1998 yılı raporunda dünyada bilimin son durumunu ortaya koymaktaydı. Raporda bütün ülkelerin bilim faaliyetleri incelenmekte, ülkelerin yenilik yapma kabiliyetleri karşılaştırılmakta ve teknolojik düzeyleri hakkında bilgiler verilmektedir. Ölçüt olarak da;

1. Gayrisafi milli hâsıladan (GSMH) araştırmaya ayrılan yüzde
2. Patent talep sayısı
3. Bilimsel dergilerde yayımlanan makale sayısı belirleyici faktör olarak göz önünde bulundurulmaktadır.

Rapor, bilimsel yayınların yüzde 38,4'ü ABD, yüzde 35,8'i Avrupa ve sadece

Tablo 1: Türkiye'de bütçeden yükseköğretime ayrılan pay ve milli gelire oranı (6)

Yıllar	Yükseköğretim Bütçesinin Konsolide Bütçeye Oranı (%)	Yükseköğretim Bütçesinin GSMH'ye Oranı (%)
1999	2,49	0,86
2000	2,26	0,84
2001	2,82	0,74
2002	2,55	0,89
2003	2,27	0,94
2004	2,45	0,86
2005	3,34	1,07
2006	3,35	1,04
2007	3,21	1,05
2008	3,29	1,02

yüzde 10,1'i Japonya tarafından yapıldığını gösteriyor. Son yıllarda Japonya, Rusya, Çin, Hindistan ve Brezilya bir kategoride değerlendirilmektedir (3).

Son yıllarda dünyada en çok ilgi gören iletişim teknolojileri, elektrik-elektronik, bilgisayar mühendisliği, biyoteknoloji, nanoteknoloji, biyokimya, matematik, malzeme bilimi, çevre, tıp ve nöroloji alanlarında ABD, AB ve diğer ülkeler öncülük etmektedir. Türkiye 2008 yılı GSMH'dan eğitime yüzde 4 pay ayırarak Avrupa Birliği içinde eğitime en az pay ayıran ülke konumundayken GSMH'dan Ar-Ge'ye ayrılan yüzde 0.87 pay ile OECD ülkeleri içinde son sıralarda yer almaktadır. Alınan patent yüzdelere göre, biyoteknolojilerde ABD yüzde 57,1, Avrupa Birliği yüzde 29,7 ve Japonya yüzde 5,3; enformatikte ABD yüzde 67,4, Avrupa Birliği yüzde 19,5 ve Japonya yüzde 9,1; ilaç sanayisinde ABD yüzde 59,8, Avrupa Birliği yüzde 25,8 ve Japonya yüzde 5,4; çevre teknolojilerinde ABD yüzde 24,9, Avrupa Birliği yüzde 59,1 ve Japonya yüzde 6,8; ulaştırma teknolojilerinde ABD yüzde 20,0, Avrupa Birliği yüzde 53,1 ve Japonya yüzde 18,1'lik paylara sahipler (4).

16.07.2005 tarihinde Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından yapılan değerlendirme de, ülkemizin bilim gücü ve beyin göçü hakkında beklenen verileri sunmaktadır. Türkiye'nin patentlere katkısı yok denecek düzeyde azdır. Türkiye'de tescil edilen patent sayısı 2 bini geçmiyor. Buna karşılık her yıl ABD ve Japonya'da 150 bin, Almanya'da 50 bin, Fransa ve İngiltere'de 40 bin, Rusya'da 20 bin patent tescil ediliyor. Ülkelerin, teknolojiyi ekonomilerine yansıtma başarısına göre 49 ülkeyi kapsayan sıralamada Türkiye 33'üncü sırada yer alıyor. Bu sıralamada ilk üç sırayı ABD, İsveç ve Finlandiya alıyor. İleri teknoloji ürünlerinin Türkiye'nin ihracatındaki payı yüzde 4. Bu oran İrlanda'da yüzde 47, Arjantin'de yüzde 8 (4).

Türkiye'nin bilim politikası eksikliği bulunmaktadır

Türkiye; temel bilim politikası oluşturma, bilimsel düşünme alışkanlığı kazanma, bilimden yararlanma konusunda istenilen yerde değildir. Türkiye'nin bilimsel araştırmayla ilgili sorunları büyük ölçülerde temel felsefe yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye temel ve uygulamalı bilimlere ciddi kaynak ayıramamaktadır. Üniversitemiz dünya çapında büyük proje üretmekten yoksundur ve dünyanın ilk 500 sıralaması listesinde ancak bir üniversite ile o da sonlarda yer alabilmekteyiz (2). Bütün bu nedenlerden dolayı Türkiye teknolojik gelişmenin ve kalkınmanın lokomotifini durumuna kavuşamamaktadır. Türkiye'nin acilen bir ulusal bilim ve teknoloji politikasını geliştirmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ulusal politikanın bütünsellik içinde yürütülmesi için ciddi bir bilinçlendirme çalışmasının yapılması gerekmektedir.

1983 yılında Türkiye'de Ar-Ge harcamalarının GSMH'daki payının yüzde 0,2 -0,3 düzeyindeyken, 2000'li yıllarda yüzde 0.6 düzeyine çıkartılmıştı. Aynı dönemde 10 bin kişiye düşen araştırmacı sayısı 4,2 iken bu rakamı 2010'lu yıllarda 15 araştırmacı olarak hedefleyen Türkiye, ancak 10 bin kişide 11 araştırmacı oranını yakalayabildi. Yunanistan'da ise 10 bin kişiye 45 araştırmacı düşüyor. OECD raporuna göre her bin kişiye, Türkiye'de 1.1, Yunanistan'da 3.8, AB'de 5.8, ABD'de 8.6, Japonya'da ise 9.7 bilim adamı düşüyor. Bu durum ülkemizin bilime ve bilim insanına istenilen düzeyde destek vermediğini gösteriyor (5).

2008 eğitim bütçemiz, önümüzdeki yıl eğitimin niteliğini yükseltmek adına istenilen düzeyin çok gerisinde bir katkıyı eğitime ayırarak geleceğe ilişkin ciddi bir umut vermemektedir. Bu durum Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 2: Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcama (ABD Doları) (7)

Ülkeler	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	İlköğretimden Yükseköğretime
Çek Cumhuriyeti	2.791	4.779	5.711	4.484
Fransa	5.082	8.737	7.322	7.880
Yunanistan	4.595	5.213	4.521	5.135
Macaristan	3.841	3.692	5.607	4.326
İtalya	7.390	7.843	4.812	7.723
Meksika	1.694	1.922	4.834	2.128
Polonya	3.130	2.889	3.893	3.323
Türkiye	1.120	1.808	4.231	1.527
OECD Ort.	5.832	7.276	7.951	7.061

Bilim politikalarının olmaması ve yanlış yönetilmeleri nedeniyle üniversitemiz vizyonsuz, misyonsuz ve hedefsiz olarak adeta okyanuslarda boşa kürek çekmektedirler. Üniversitemizin bilim politikalarının olmadığı, buna bağlı olarak akademik kadrolarını doğru olarak sağlayamadıkları artık hepimizin bilgisi dâhilinde. Üniversitelerin fidanlık olarak araştırma görevlilerinin doğru dürüst en iyiler arasından alamadığımız bir durumda ne tür bir bilimsel başarı ve kalite bekleyebiliriz ki?

2008 yılı itibarıyla Türkiye'nin yükseköğretime kamu kaynaklarından ayırdığı pay, öğrenci sayısındaki artışa paralel olarak yükselmekte ve istikrarsız bir seyir izlemektedir. Son verilere göre Türkiye'nin yükseköğretime ayırdığı kaynak, GSMH'nin yüzde 1,02'i kadardır. Bunun da yaklaşık olarak toplam bütçe içerisindeki payı yüzde 3,29 olmaktadır. 2008 yılı itibarıyla dünyada ilk 500 üniversiteye giren ülkelerde bu değerler daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu değerler ABD'de 330, AB'de 230, Japonya'da 130, Çin'de 136 ve Finlandiya'da 7,5 milyar dolardır. (1, 5) Tablo 1'de görüldüğü üzere GSMH içinde yükseköğretime ayrılan pay, son on yılda yüzde 0.86'dan yüzde 1.02 düzeyine çıkabilmiştir. Adeta bilim dünyada atom hızı ile ilerlerken ülkemizde halen yerinde sayar konumdadır. Yükseköğretim bütçesinin yeni açılan üniversiteler de dikkate alındığında nedenli yetersiz olduğu görülecektir. Doğal olarak bu arada artan öğrenci sayısı ve diğer talepler göz önüne alındığında ülkemizin üniversite ve eğitime istenilen desteği sağlamadığı görülecektir.

Türkiye, beyin göçüne önemli derecede katkıda bulunan ülkeler arasında yer almaktadır

Türkiye'nin nitelikli insan gücü yetiştir-

me konusunda da ciddi ve disiplinli bir politika geliştirmesi gerekiyor. Eğitim ve bilim politikası, nitelikli öğretim üyesi, öğretmen ya da insan gücü yetiştirmek için elzemdir. Teknoloji ve inovasyon, ancak nitelikli insan ile sağlanabilir. Diğer taraftan Türkiye ciddi anlamda beyin göçü veren bir ülke konumundadır. İyi eğitim gören her 100 kişiden 59'unu elimizden kaçırdığımız gözler önüne seren ATO'nun hazırladığı "Türk Beyin Gurbetçileri" raporuna göre Türkiye, beyin göçü en fazla olan 32 ülke içinde 24'üncü, yurt dışına en çok öğrenci gönderen ülkeler arasında ise 11'inci sırada yer almaktadır. Nitelikli beyinlerini erozyona uğratan Türkiye'nin, yaratıcılık ve patent elde etme oranı da doğal olarak düşük düzeyde gerçekleşmektedir. Buna karşın yurt dışına göçen beyinlerimiz de, gittikleri ülkelerin milli ekonomilerine katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'de yayın durumu

Türkiye'nin 1990 sonrası yakaladığı bilimsel makale üretim hızı, 2005 sonrası 18-20. sıralarda devam etmektedir (8). Türkiye ile benzer nüfusa sahip yaklaşık 80 milyon nüfuslu Almanya 2005 yılında 257 bin araştırmacıya sahipken, aynı dönemde tam zamanlı araştırmacı sayısı Türkiye'de ise 25 bin civarındadır. Aynı dönemde Almanya'da AR-GE harcamaları 56 milyar dolar iken bu rakam Türkiye'de 2.6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Gene kişi başına AR-GE harcamaları ülkemizde 40 dolar civarında olmasına karşın Yunanistan'da bu değer 100 dolar düzeyindedir.

Ülkelerin bilimsel aktivitelerinin ölçülmesinin yollarının başında; bilimsel makale sayıları, patent ve teknoloji üretiminin ölçülmesi gelmektedir. Bilimsel aktiviteyi ölçmenin en etkili yolu, uluslararası kabul gören makale veritabanları (Çoğunlukla Institute of Scientific Information (ISI) indeksleri sıralaması ve yayınların atfı almasıdır. Türkiye bu alanda 1990'da 43. sıradayken 2002 yılında 22. sıraya, bugün ise 18. sıraya yükselmiştir. Her zamanki gibi ABD, İngiltere, Japonya, Almanya, Fransa, Kanada, Çin, İtalya, İspanya ve Avustralya sırasıyla ilk 10'daki ülkeler olarak dünyada üretilen toplam yayının yüzde 70'ini üretmektedirler (9).

Tablo 3: Bilimsel makale üretim kapasitemiz (15)

Yıllar	Makale sayısı
1945-1980	2 bin 460
1945-1990	9 bin 243
1945-2000	49 bin 280
2005-2008	95 bin 411
2009	24 bin 764

Türkiye bu bağlamda dünyada hızlı bir şekilde bilimsel makale üretme potansiyeline sahip olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bunun nedenleri arasında; çok sayıda genç araştırmacının yurtdışında eğitim alması, Türk devletlerinden gelen bilim insanları ve bilim insanlarımızın yabancılar ile işbirliklerinin önemli katkısı bulunmaktadır. 2002 itibarıyla Türkiye kaynaklı makalelerin 1.014'ü AB ülkeleri ile 753'ü ise ABD ve Kanada bilim insanları ile ortak olarak yayımlanmıştır (10).

Türkiye'ye üretilen makalelerin genel dağılımı ağırlıklı olarak yüzde 32 ile Ankara, sırası ile yüzde 23 ile İstanbul ve yüzde 8 ile İzmir şeklindedir. Yayınların yıllara göre bir miktar değişim gösterse de tüm yayınların yüzde 50 civarı sağlık bilimleri, yüzde 25 kadarı temel bilimler, yüzde 20'si mühendislik bilimleri ve yüzde 5'i ise tarım-ormanlık kaynaklıdır (10). Akademik aşamaya yönelik yapılan çalışmaların önemli kısmı üniversitelerde, geriye kalanı Ar-Ge faaliyetleri, araştırma enstitüleri ve TÜBİTAK gibi kurumların üretimine dayanmaktadır. Üniversiteler içinde üretimde ise devlet üniversiteleri yüzde 90+, vakıf üniversiteleri yüzde 6-8'i kadar bir üretim yapmaktadır. (11).

Türk üniversitelerinin dünyadaki yeri

Son yıllarda dünyanın pek çok bölgesinde ve ülkesinde, yükseköğretimde reform çalışmaları çerçevesinde bilgi ve yetişmiş insan gücünün önemi iyiden iyiye benimsenmiş durumdadır. Artık orduların esas gücü nitelikli insan sayısı ile belirtilmektedir. Bu bağlamda dünyadaki rekabet alanı bir anda üniversiteler ve onların yetiştirdiği insan gücüne yönelmiş durumdadır. Dünyada ilk 10 veya ilk 100 hatta ilk 500 üniversitenin içinde yer alma çabası üniversiteleri bir yarışa sokmuş ve neredeyse devletler ve üniversiteler için bir saygınlık konusu haline gelmiştir.

Şanghay'daki Jion Tong Üniversitesi'nin Haziran 2008'de yayımladığı "En iyi Üniversiteler" araştırması, bu alandaki tartışmayı yeniden alevlendirdi. Bir "Şanghay listesi klasiği" olan bu kıyaslamada, dünyanın en iyi üniversiteleri genel değerlendirilmenin yanında, doğa bilimleri, matematik, tarım, bilişim, mühendislik, sosyal bilimler, tıp ve eczacılık dallarında da mercek altına alınmıştır. Bu sıralamaya göre, ilk 500'e giren üniversitelerin 167'si ABD'de, 43'ü İngiltere'de, 40'ı Almanya'da, 32'si Japonya'da, 29'u Latin Amerika ülkelerinde, 23'ü İtalya'da, 21'i Fransa'da, 9'u İspanya'da yer almaktadır. İrlanda, Finlandiya, Güney Afrika ve İsrail 4'er üniversite ile listeye girerken Mısır'dan bir üniversite bu listeye girebilmiştir. 2007 yılında 472'inci sıradan listeye giren İstanbul Üniversitesi,

bu yıl sıralamadaki yerini ancak bir basamak yükseltmiştir (12).

2009 yılında "Cybermetrics Lab" tarafından yayımlanan bir başka listede ise Türkiye 2008 yılında dünyada 30'uncu sırada iken 2009 yılında bir basamak gerileyerek 31'inci sırada kendisine yer bulabilmiştir. Bu listede dünyanın 500 üniversitesi arasında ODTÜ 428, Bilkent 430 ve Boğaziçi 489'uncu sıralarda yer aldılar. Keza Ankara 733, İTÜ 812, Hacettepe 852, Ege 960'ıncı sıralarda yer alıyorlar. (13). Başka diğer sıralamalara bakıldığında da, üniversitelerimizin Türkiye'nin dünyadaki ağırlığına yakışır bir konumda olmadığı görülecektir.

Türkiye, 1980 yılında yıllık 250 bilimsel yayımla dünyada 45. iken, 2000 yılında 5 bin 240 yayımla 25. sıraya yükselmiş ve 2001 yılında 6 bin 393 ile yüzde 18'lik artış sağlamıştır (15).

Türkiye temel bilimlere önem vermemektedir

Türkiye, temel bilimlere en az önem veren ülkeler arasında yer almaktadır. Matematik ve fen okuryazarlığı son derece düşüktür. Bilimsel yayınlarda kimya bilimi dışındaki alanlarda son derece yetersiz bir düzeyde olduğumuz görülmüyor. Fen liseleri bu bağlamda ülkenin nitelikli bilim insanı yetiştirmek için kurulmuştu. Ancak bugün ne yazık ki amacından şapmış ve ülkemiz fen fakülteleri mezunları iş bulamadığı için ilgi görmeyen bir konumda bulunmaktadır.

Bilimsel yayınlarda içerik sorunu yaşıyoruz

Bilimsel makale üretimde 18-20. sıralarda bulunuyoruz. Dünya bilimsel yayınlara katkımız yüzde 0.9-1 arasında. 25 ülke içinde en düşük olan ülkeyiz. Bilimsel atıflarda 36-44. sıralarda dolaşıyoruz. Türkiye teknolojik olarak istenilen ölçüde üretim yapmazken teknolojinin veya bilimsel araştırmanın ürünü olan bilimsel makalede dünyayı kışkırtacak düzeyde bilimsel makale üretmektedir. Yalnızca 2008 yılı itibarı ile dünyaya literatüründe makale, revüv, kitap bölümü ve kongre çıktısı olarak 24 bin 764 tarana yayın yapmıştır (2).

Temel sorun özerkliği olmamasıdır

46 ülkeden 800'ü aşkın üniversitenin üye olduğu Avrupa Üniversiteler Birliği'nin raporunda, bir yükseköğretim kurumunun kendisinden beklenen misyonu yerine getirebilmesinin ön koşulu olarak "üniversite özerkliği" gösteriliyor. Ancak ne yazık ki ülkemiz halen 2547 sayılı YÖK Yasası ile kısmi özerklik ile yönetilebilmektedir.

Bilim, yayın sayısı ile değil bilim felsefi ve politikası ile yapılır

Bugün bu ülkede bilim yapmanın salt makale yapmakla sınırlı olamayacağına bilincindeyim. Bilim yapmanın başlı başına bir felsefi tartışma ortamı işi olduğunu siz de kabul edersiniz sanırım. Bu ülkenin ilk, orta ve yüksek eğitim sisteminin çalışmadığı ve arzulan öğrenme ortamının yaratılmadığı, üniversitelerin evrensel anlamda birer bilim, sanat felsefe ortamı oluşturamadıkları aşikâr. Bugün ülkemizdeki üniversitelerin olayları ve olguları felsefi boyutta tartışacak eksenden yoksun olduğunu hep beraber yaşayarak görüyoruz.

Bilim politikalarının olmaması ve yanlış yönetilmeleri nedeniyle üniversitemiz vizyonsuz, misyonsuz ve hedefsiz olarak adeta okyanuslarda boşa kürek çekmektedirler. Bu nedenden dolayı hiçbir üniversitemizde performans dayalı verimlilik analizi yapılmıyor. Ders işleyişi ile ilgili hiçbir geri bildirim alınmıyor, eğitim-öğretim öğretme merkezli değil. Üniversitemizin bilim politikalarının olmadığı, buna bağlı olarak akademik kadrolarını doğru olarak sağlamadıkları artık hepimizin bilgisi dâhilinde. Üniversitelerin fidanlıkları olan araştırma görevlilerinin doğru dürüst en iyiler arasından alamadığımız bir durumda ne tür bir bilimsel başarı ve kalite bekleyebiliriz ki?

Öneriler

Türkiye'nin geleceğini bilim ve teknolojiye aramak zorunda olduğu ve bundan geri atması söz konusu olmayacağı gerçeği ile mutlaka uzun erimli bir strateji izlemesi gerekir.

- “Bilim ve Teknoloji Bakanlığı” kurulmalıdır.
- Ülkemizin kendisine yakışır ağırlıkta bir bilim politikası oluşturulmalıdır.
- Bilim ve araştırmaya GSMH'den ayrılan pay yüzde 2 düzeyine çıkarılmalıdır.
- Anayasanın 130 ve 131. maddeleri değiştirilmeli, özerklik açıkça belirtilmelidir.
- Ülkenin birinci önceliği eğitim ve bilim olmalıdır.
- Eğitim probleme dayalı olarak yapılarak öğrenme eksenine kaydırılmalıdır.

Kaynaklar

- 1) Türkiye Cumhuriyeti (2007) Yükseköğretim Kurulu (YÖK), “2007 Yükseköğretim Raporu”. <http://www.yok.gov.tr/duyuru/Rapor-07.pdf>.
- 2) Ortaş, İ. 2010. Türkiye'nin Ulusal Bilim Politikası Var mı? *Sağduyu Gazetesi*. 9 Mart. 2010.
- 3) UNESCO 1998. <http://www.fel-web.org/fel/bologna/noabolonia.es/bancomundial.pdf>.
- 4) Ankara Ticaret Odası (ATO) Eğitim Raporu. 16.07.2005.
- 5) Türkiye Cumhuriyeti (2006b) Yükseköğretim Kurulu (YÖK), “Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi (Taslak Rapor)”. Ankara, Haziran. www.dfes.gov.uk/londonbologna/uploads/documents/TurkeysHigherEducationStrategyto20252jan07.doc

www.dfes.gov.uk/londonbologna/uploads/documents/TurkeysHigherEducationStrategyto20252jan07.doc

- 6) OECD Bir Bakışta Eğitim 2007 Raporu, Sayfa: 186.
- 7) OECD Bir Bakışta Eğitim 2007 Raporu, Sayfa: 186.
- 8) Ortaş, İ. Ekim 2008. Türkiye Yüksek Öğretimin Temel Sorunları. Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023. 15-17 Ekim 2008. Grand Cevahir Otel, İstanbul.
- 9) Güçlü, A. 2009. En Başarılı Üniversiteler Hangileri. *Milliyet Gazetesi*, 05.08.2009, İstanbul.
- 10) Türkiye Bilimsel Yayın Göstergeleri II 1981-2007. ULAKBİM TÜBİTAK Editör Akıllı ve ark. 2009.
- 11) Ortaş, İ. 2009 Kasım 2009. Nasıl Bir Üniversite? Konulu panel “Üniversitemizin temel sorunları ve çözüm önerileri”. Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- 12) Ortaş, İ. Dünya Çapında Üniversite Kurmak Zor Mu? *Yeni Adana Gazetesi*. 28.03.2010.
- 13) *Birikim Gazetesi*, 2009. Türk üniversiteleri dünya sıralamasında geriledi. 07.Mart 2009, İstanbul.
- 14) SJTUIHE Dünya Üniversite Sıralaması (2007) <http://www.arwu.org/rank2008/En2008.htm>.
- 15) Doğan, M. 2009. Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji sayı 1161.
- 16) OECD, 2003. Education Policy Analysis.

Tablo 4: Üniversitelerde özerklik kriteri ve ülkeler arasında karşılaştırma (16) (2: Tam, 1: Kısmi, 0: Yok)

Ülke	Bina ve Donanımların Sahibi Olmak.	Kredi Kullanabilme	Hedefler İçin Bütçe Kullanma	Ders İçeriğini Belirleme	Akademik Kadronun İşe Alınması, Çıkartılması	Çalışanların Maaşlarını Belirleme	Öğrenci Sayılarının Belirlenmesi	Öğrenci Harçlarını Belirleme
Meksika	2	1	2	2	2	1	2	2
Hollanda	2	2	2	1	2	2	2	1
Polonya	2	2	2	2	2	1	2	1
Avustralya	2	1	2	2	2	2	1	1
İrlanda	2	1	2	2	2	1	2	1
İngiltere	2	1	2		2	2	1	1
Danimarka	1	2	2	1	2	1	2	1
İsveç	1	1	2	2	2	2	1	0
Norveç	1	0	2	2	2	1	2	0
Finlandiya	1	0	2	1	2	2	1	0
Avusturya	1	0	2	2	2	2	0	0
Kore	0	0	1	1	0	1	2	0
Türkiye	0	0	0	1	1	0	1	0
Japonya	0	0		1	1	0	0	0